

УДК 373.091 (045)

DOI: [10.35619/iuu.v2i11.234](https://doi.org/10.35619/iuu.v2i11.234)

Богомолова Марина

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фундаментальних дисциплін

ПрАТ «Вищий навчальний заклад Міжрегіональна

Академія управління персоналом» Херсонський інститут»,

м. Херсон, Україна

ORCID: 0000-0002-9960-9443,

e-mail: bogomolova-77777@ukr.net

«ПОРАДНИКИ» В РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ 20-Х РР. ХХ СТ. В УКРАЇНІ

Анотація. У статті вперше розкрито зміст, роль, місце і значення «Порадників по соціальному вихованню дітей» у реалізації системи соціального виховання в 20–30-х рр. ХХ ст. в Україні. Доведено, що це були друковані видання (1921–1928 рр.), у яких розкривалися питання функціонування освітньої галузі, подавався зміст освіти, конкретні зміни до нього. У «Порадниках» викладалася як законодавча база реалізації концепції соціального виховання, так і науково-методичні рекомендації з педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу в усіх освітніх установах соціуму. Дослідження засвідчило, що «Порадники» сприяли як реформуванню шкільної освіти, введеному в практику роботи нових принципів, форм, методів і засобів роботи, так і віддзеркалювали суспільно-політичні, ідеологічні події, факти, процеси в Україні, що безпосередньо впливали на якість освітніх реформ, наданню вітчизняній освіті особливостей у формуванні самобутності, підходів до власної національної самовизначеності.

Отже, «Порадники» в педагогіці початку ХХ ст. – це нормативно-правові та науково-методичні друковані видання (посібники), в яких вмішувалися вказівки, рекомендації, настанови, інструкції, пропозиції, накази, розпорядження, методичні листи органів управління народною освітою з питань реалізації завдань соціального виховання в дитячих навчальних закладах різного рівня і типу. Вони мали свої витоки, були різними за часом видання, змістом, адресатом.

Ключові слова: «Порадник по соціальному вихованню дітей», соціальне виховання, зміст освіти, комплексна тема, науково-методичне забезпечення, нормативно-правові основи.

Постановка проблеми. Розбудова української держави, інтеграція і глобалізація соціальних, економічних, культурних, освітніх процесів, новий науковий поступ уперед вимагають суттєвого оновлення системи освіти України. Це знайшло відображення в Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Концепції «Нова Українська школа» (2016). Постає потреба об'єктивного, конструктивного, критичного та творчого осмислення теорії і практики виховання дітей та молоді на різних історичних етапах розвитку країни. Особливим є кожен період становлення національного навчально-виховного досвіду країни (Сухомлинська, 2003, с. 44–66). Таким же особливим був і період 20-х рр. ХХ ст., що характеризується пошуками нового змісту освіти, нових методів, форм, прийомів, засобів навчання та виховання. У цей час суттєвих змін зазнала вся державотворча

система України, неминуче руйнувалися та змінювалися соціально-педагогічні відносини, розроблялося нове законодавче забезпечення функціонування освітньо-виховної галузі.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Аналіз сучасних історико-педагогічних досліджень дає підстави стверджувати, що різноманітні проблеми школи, шкільництва, теорії та практики виховання дітей і молоді на початку ХХ ст. і, зокрема, в 20-х рр. ХХ ст. знайшли наукове розкриття в працях В. Бондаря, Л. Бондар, Л. Вовк, Л. Березівської, Л. Ваховського, Н. Гупана, І. Зайченка, В. Кузя, Н. Коляди, Н. Побірченко, О. Сухомлинської, Б. Ступарика, В. Федяєвої, Т. Янченко та ін.

Їхні напрацювання відображають загальні тенденції розвитку освіти, освітньої політики, загального шкільництва, розбудови української школи, оригінальність і особливість (самобутність) української концепції соціального виховання і відповідної структурно-функціональної моделі загальної освіти, діяльність педагогів, громадських діячів, організаторів народної освіти.

Праці вчених підтверджують, що в 20-х-30-х роках ХХ ст. в Україні функціонувала особлива система соціального виховання, проводились активні наукові психолого-педагогічні дослідження з цих питань.

Таким чином вирішення сучасних проблем соціального виховання (дитяча безпритульність, дитячі правопорушення, тисячі бездомних і переміщених в інші регіони країни дітей у результаті військових подій на Сході України) неможливе без ретельного аналізу історичного досвіду реалізації концепції соціального виховання, тому вимагають подальших наукових розвідок.

Мета статті. Аналіз праць учених засвідчив, що малодослідженими є питання нормативно-правового і науково-методичного забезпечення реалізації соціального виховання шляхом аналізу друкованих видань. Зокрема, повною мірою не вивчалися важливі на той час «Порадники по соціальному вихованню дітей». Розкриття їхньої ролі, місця, функцій і результатів роботи визначили мету і завдання публікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 20-ті рр. ХХ ст. функціонувала особлива система виховання дітей та молоді в Україні, яка увійшла в історію вітчизняної педагогіки як система соціального виховання. Система визначила нові підходи до структури навчальних закладів, змісту освіти, впровадження нових методів і засобів навчання, підготовки вчителів і вихователів до реалізації завдань соціального виховання та розробки відповідного матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, спрямованого на роботу в діяльному педагогічному середовищі, а також концентрувала увагу на ідейно-політичному вихованні,

Слід наголосити, що в цей період концепція шкільної системи освіти визначалась, як система соціального виховання і ґрунтувалася на засадах радянської парадигми. Основу її реалізації (втлення в практику роботи) становили законодавчі документи: «Декларація Наркомосу УРСР про соціальне виховання дітей» (1920); «Кодекс законів про народну освіту в УРСР» (1922); «Порадники про соціальне виховання дітей» (1921–1928) тощо (Декларація Наркомосвіти УРСР про соціальне виховання дітей, 1920).

Особливе місце в нормативно-правовому забезпеченні реалізації завдань соціального виховання посідали «Порадники...», які були одночасно і законодавчими, і методичними.

Аналіз науково-довідкової літератури засвідчив, що сам термін «порадник» є похідним від слова порада, що означає «пропозиція, вказівка, як діяти в яких-небудь обставинах; сприяння, допомога в якій-небудь справі, консультація» (Новий тлумачний словник української мови, 2007, с. 803). У Словнику української мови за редакцією І. Білодіда (1970–1980 рр.) знаходимо визначення, яке найточніше відображає предмет нашого дослідження:

порадник – це посібник з якої-небудь справи, галузі знань. Наприклад, «Самосват «копався» в книжковій шафі. Лежали там, переважно, різні порадики й брошури з питань сільського господарства та поточної політики» (Лисенко, Ясні зорі, 1951, с.212). У XVII ст. в Московській державі вийшло в світ багато медичних книжок (лікарських порадики, травників і т.п.) (Шкільна гігієна, 1957, с.17)» (Словник української мови, 1970, с. 419).

Термін «порадник» був введений в обіг у 1907 році. (Словарь української мови, 1907, с. 2003).

«Порадики» в педагогіці початку ХХ ст. – це нормативно-правові та науково-методичні друківані видання (посібники), які вміщували вказівки, рекомендації, настанови, інструкції, пропозиції, накази, розпорядження, методичні листи органів управління народною освітою з питань реалізації завдань соціального виховання в дитячих навчальних закладах *різного рівня і типів*.

Порадики мали свої витoki, були різними за часом видання, змістом, адресатом. Наприклад, у 1918 р. відділом дошкільного виховання при Міністерстві Народної освіти одним із перших було видано «Порадник дітям позашкільної освіти і дошкільного виховання». У ньому, зокрема, вказувалося на завдання, які стояли перед закладами дошкільного виховання: «Всі дитячі дошкільні установи мали своїм завданням доповнювати родинне виховання, не відривати дітей від матері, як природної виховательки. Виховна праця проводиться в дошкільних установах, здебільшого, за педагогічною системою Фребеля і Монтесорі та за тими вказівками, які містив у собі «Порадник дітям позашкільної освіти дошкільного виховання» (Сірополко, 2001, с. 659).

Особливий інтерес з питань дошкільного виховання для нас становить видання 1921 року «Порадник організації й керування установ дитячого виховання «Дитяча хата», що включає: передмову, завдання й принципи сучасного дошкільного виховання, центральну «Дитячу Хату», центральний музей дошкільного виховання, облаштування й обладнання зразкової Дитячої Хати та її значення у справі виховання, допитний листок при вступі дитини до дошкільної установи, покажчик матеріалів, потрібних для дошкільних установ, захисток у місті, Дитяча Хата, або захисток на селі, селянські літні захистки, управління Дитячою Хатою або захистком, вказівки як спостерігати за дітьми, програму щоденника дошкільниці, зразкове щомісячне звітлення завідувачки Дитячої Хати, матеріали до виставки дитячих праць, аптечку, покажчик літератури (дошкільне виховання, естетичне виховання); дитячі садки (фізичне виховання, психологія дитини, нервові дефективні діти, вплив осередка на виховання дітей, практична робота в дошкільних установах); сповідання, руховки й співаниця, підсобна література українських дошкільниць, книжки для дітей дошкільного віку, малюнки з природознавства; малюнки з життя українських дітей (Чередниченко, 1921, с. 34).

Така широка палітра проблем свідчить про різноманітність, ґрунтовність, повноту матеріалу, який надавав організаторам освіти, зокрема, дошкільної.

Аналіз «Порадника» підтверджує, що в ньому поєднано науково-методичну і нормативну складову: розписані вимоги до матеріально-технічного і кадрового забезпечення, положення, принципи, форми і методи роботи, рекомендації з організації навчально-виховної роботи, забезпечення педагогічною і художньою літературою, визначено вимоги до формування знань умінь і навичок дошкільнят в умовах освітніх установ.

Як уже зазначалося, у цих виданнях велика увага приділялася розробці нормативно-правових засад державної політики у галузі освіти, яку було розпочато українським більшовицьким урядом із прийняттям у 1921 р. «Декларації про соціальне виховання дітей»,

відповідно до якої в Україні запроваджувалася особлива система соціального виховання, що охоплювала всіх дітей від народження до 15 років (Декларація Наркомосвіти УСРР про соціальне виховання дітей, 1920).

Відтоді народний комісаріат освіти почав регулювати зміст і форми соціального виховання не тільки постановами, інструкціями, наказами, розпорядженнями, об'їзниками, але й «Порадниками соціального виховання», які видавалися з 1921 року. У них розкривалися підходи до організації роботи нової школи, а перед учителями ставилися завдання з вивчення окремих навчальних предметів, які були затверджені влітку 1920 р. у першому навчальному плані єдиної семирічної трудової школи (Порадник по соціальному вихованню дітей, 1921, с. 12).

Наприклад, відповідно до «Порадника» 1921 року видання трудова школа мала перетворитися у школу-клуб, у якій центральне місце займали б не навчальні дисципліни, а екскурсії в природу, домашнє господарство, навколишнє середовище, а також праця в майстерні, проведення дослідів, ігри тощо. Слід наголосити, що проблема змісту освіти посідала провідне місце в структурі «Порадників». Зокрема, проблема упровадження комплексної системи до організації навчання в досліджуваній період обґрунтовувалася вперше в «Декларації про соціальне виховання дітей» і передбачала вивчення навчальних дисциплін не окремо, а комплексно («природа», «праця», «суспільство»), які були розроблені і надруковані в «Порадниках». Тематика комплексних тем спрямовувалася на підготовку дітей до трудової діяльності, виконання конкретної праці – сільськогосподарської (сільська школа) та промислової (міська школа). Комплекси ґрунтувалися на дидактичних принципах: взаємозв'язку дитини і природи, врахування потреб дитини, побудови навчання і виховання учнів на ідеях дитячого саморозвитку, зв'язку навчання з життям. До провідних форм роботи належали: урок, гра, розвага, відпочинок, праця тощо. У «Пораднику» також подавався розподіл навчального матеріалу на окремі предмети. Аналіз навчальних предметів початкової школи показав, що в ній вивчалися суспільствознавство, природознавство, географія, образотворче мистецтво, рідна мова, фізичне виховання, співи (Порадник по соціальному вихованню дітей, 1921, с. 5).

Аналіз «Порадників» різних років дає можливість стверджувати, що складені комплексні програми не були стабільними, а періодично переглядалися відповідними комісіями Наркомосу і вводилися в дію з певними змінами.

Зміни 1927 року знайшли своє відображення у «Пораднику» і відповідали програмам для соціальних закладів виховання, згідно яких комплексність не була обов'язковою вимогою для всіх занять. До нових програм були внесені завдання, які сприяли розвитку умінь і навичок читання, письма, лічби. Такі нововведення відображалися у планах і науково-методичних рекомендаціях. Коли навчальні програми зазнали суттєвих змін у зв'язку з розширенням комплексних тем, то «Порадники» висвітлювали ці зміни у змісті шкільної освіти.

У цей період Наркомос України відійшов від позиції суворой децентралізації (прямих директивних постанов і наказів у плануванні змісту навчальних дисциплін) і дозволив органам освіти на місцях складати навчальні програми, враховуючи регіональні і місцеві умови, дотримуючись вимог попередніх видань «Порадників».

Вивчення цих друкованих видань підтверджує, що всі вони зосереджували увагу на проблемах школи, дітей і дитинства. Наприклад, у виданні 1922 року розкривалися шляхи реформування школи, зокрема, увага зосереджувалася на нових вимогах до навчального матеріалу, відповідності навчальних предметів віку учнів, міжпредметним зв'язкам, засвоєнню як теоретичних основ курсу, так і його практичного використання. Друга редакція

«Порадника по соціальному вихованню дітей» містила зміни, що стосувалися методичного забезпечення навчального процесу (Порадник по соціальному вихованню дітей, 1921, с. 2).

Зазначимо, що в «Порадниках по соціальному вихованню дітей» велика увага приділялася питанням розвитку, формуванню і вихованню дітей, а також наголошувалося, що: «Тільки те навчання нам потрібно, яке здійснюється в повному і нерозривному зв'язку з іншими елементами життя дитини, яке зводиться до живої та активної відповіді на ті питання, що за кожного даного моменту цікавлять дитину, яке в такий спосіб встановлює цілком природні (а не програмно-штучні) асоціації в дитячій свідомості, в усій психофізичній організації дитини» (випуск 1921–1923 рр.) (Порадник по соціальному вихованню дітей, 1921, с. 1–3).

Закономірно, що відповідно до державотворчих процесів у тогочасній Україні в «Порадниках по соціальному вихованню дітей» відбивалися ті освітні процеси, які визначалися директивними урядовими постановами, а також змінами у суспільно-культурному і політичному житті країни.

Четверта та п'ята редакції «Порадника по соціальному вихованню дітей», видана відповідно у 1924–1925 рр., розкривала різні питання. Особлива увага приділялася організації навчальної роботи в школі, зокрема, визначався характер викладання навчальних предметів, було здійснено спробу провести розподіл навчальних тем, що в цілому, як зазначають учені, не сприяло їх успішному засвоєнню дітьми. «Порадник по соціальному вихованню дітей» 1925 року був повністю присвячений комплексній системі навчання. У ньому висвітлювалися питання про тривалість навчального року, про навчальний план, трудшкіл першого концентру, про нормалізацію життя установ соцвиху, подавалися записки, пояснення до програм, а також зазначалося: «Всю увагу соціального виховання зосередити на організації дитячого життя (виховання) в колективі: на особистості дитини з її психофізичними властивостями. Основою педагогічного процесу вважати дитячий колектив з його внутрішніми та зовнішніми взаємовідносинами». За такого підходу можна зробити висновок, що центр уваги переноситься на групові (колективні) форми занять (Порадник по соціальному вихованню дітей, 1921, с. 1–8).

Аналіз «Порадників по соціальному вихованню дітей» висвітлює позицію Народного Комісаріату Освіти щодо впровадження радянської системи освіти і виховання через шкільні програми. У цілому науковий аналіз підтвердив, що «Порадники по соціальному вихованню дітей» займали провідне місце в організації навчально-виховного процесу в школах та установах соцвиху.

Зокрема, у об'їзнику Наркомосу від XI 1926 р. «Про надіслання конкретних міркувань у зв'язку з перевиданням порадника соцвиху» зазначається: «...як відомо, «Порадник соціального виховання» виданий в 1925 р., надрукований в кількості 23 000 примірників нині розійшовся і на книжковому ринку дістати його дуже важко. А проте, потреба в ньому є і навіть велика. Перед Наркомосом стоїть завдання перевидати «Порадник соціального виховання» (програми молодшого концентру). Наукопедком Укрсоцвиху протягом весняного семестру минулого шкільного року переглянув Порадник і в цілому програмова частина залишилася без змін» (Бюлетень лютий від 24/4-25 р., с. 5).

Слід зазначити, що порадники враховували досвід роботи на місцях, використовували «місцеві матеріали, ініціативу й шукання нових методичних шляхів», спиралися «на місцевий досвід і методичні досягнення на шляху реального методичного будівництва» (Бюлетень Наркомосвіти липень 1926 р., с. 45). Згідно з «Порадниками» надавалися рекомендації з соціально-правової охорони неповнолітніх за результатами розгляду окремих питань про стан народної освіти в різних регіонах, визначалися заходи із соціально-

правової охорони, зокрема, через «забезпечення нормальної роботи комісії у справах неповнолітніх правопорушників» (Бюлетень Наркомосвіти. 1926. 1–15 грудня № 12, с. 5).

У «Порадниках» друкувалися різні питання організації навчального року, наприклад, терміни навчання та канікулярного часу тощо. Зазначимо, що за матеріалами «Порадників» видавалися розпорядчі листи та обіжники відділів та структурних підрозділів Народного комісаріату освіти України. Наприклад, у листі «Про випуск учнів 4-річної та 7-річної трудшкіл Соцвиху та про пересування учнів до старших груп» вказується, що учбовий рік у школах треба закінчити в термін, визначений «Порадником соцвиху» (1925 р.) (Бюлетень Наркомосвіти, липень 1926 р., с. 45).

Висновки і перспективи подальших розвідок. Дослідження засвідчує, що «Порадники» видавалися на місцях кабінетами Соціальної педагогіки і були методичними порадиниками з окремих питань реалізації завдань соціального виховання, організації шкільного життя, забезпечення підручниками, методичними посібниками, «методичними книжками», «методичними порадиниками», які мають забезпечити «...задоволення гострої потреби в методиках, відірваних від того матеріалу, над яким буде працювати педагог із дітьми».

За вимогою Наркомосвіти пропонувалася така схема нормативно-методичного забезпечення навчання учнів першого та другого концентру:

1 концентр

Нормативний матеріал для 1-го концентру	Підручники	Методичні порадиники	Робочі книжки для учнів
			Робочі книжки для вчителів

2 концентр

Нормативний матеріал для 2-го концентру	Підручники	Методичні порадиники	Порадник для 2-го концентру
---	------------	----------------------	-----------------------------

При цьому в нормативному листі Науково-педагогічного комітету Наркомосу України зазначалося, що така «постановка справи з виготовлення підручників досить повно інформує авторські сили, що саме потрібно для установ Соцвиху, а для держави – забезпечує виготовлення підручника з точним цільовим призначенням». Голова Наукпедкому Соколянський Заступник НКО Ряппо Секретарка Грекова» (Бюлетень Наркомосвіти липень 1926 р., с. 45).

Науковий пошук засвідчив також про видання Наркомосом України «Порадників» із окремих напрямів роботи, наприклад, «Порадник до перепідготовки робітників освіти» (1924), «Порадник із питань перепідготовки» (1925), «Порадник політосвітньої роботи» та ін. (Бюлетень Наркомосвіти липень 1926 р.; Бюлетень Наркомосвіти липень 1925 р.; Порадник політосвітньої роботи).

Констатуємо, що були й видання, які розкривали управлінську функцію освіти, її унормування, централізацію, партійно-ідеологічне підпорядкування. У 1924 році було розроблено основну нормативно-правову документацію для системи соцвиху, опубліковану в спеціальному «Керівництві із соціального виховання», що призначалася як для керівних органів, так і для педагогів-практиків, що може бути темою подальшого наукового пошуку вивчення і дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Сухомлинська, О. (2003). *Періодизація педагогічної думки в Україні: кроки до нового виміру*. с. 44–66.
- Декларація Наркомосвіти УРСР про соціальне виховання дітей* (1. 07. 1920). *Пролет. освіта* (Вінниця). 1921. № 1. С. 2–4.
- Новий тлумачний словник української мови*. (2007). Укладачі: В. В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ. Ви-во.: «АКОНІТ». Т. 2. 926 с.
- Словник української мови: в 11 тт. (1970). АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка. Т. 8. 545.
- Словарь української мови: в 4-х тт. (1907). За ред. Б. Грінченка. Київ Т. 3. 2568 с.
- Сірополко, Степан. *Історія освіти в Україні*. (2001). Київ: Наук.думка. 912 с.
- Чередниченко, В. (1921). *Дитяча Хата. Порадник організації й керування установ дитячого виховання. Частина I*. Оздоблення проведено по малюнкам І. Д. Бутняка Тираж – 2500 прим. Всеукраїнське Державне Видавництво Харків-Полтава. 70 с.
- Порадник по соціальному вихованню дітей*. Вип. 1-8: Харків Всеукраїнське Державне видавництво. 1921- 1928 рр. 286.
- До всіх Губнаросвіти*. Бюлетень лютий від 24/4-25 р. По закуп «Порадника». 55 с.
- «Пояснення до плану обладнання трудшкіл підручниками та методичними книжками 1926-1927 н.р.»*. Бюлетень Наркомосвіти липень 1926 р.
- «Про стан народної освіти на Коростенщині»*. Бюл. Наркомосвіти.1926. 1–15 грудня (№ 12). С. 5–8.
- Бюлетень Наркомосвіти, липень 1926 р.* 45 с.
- «Інструктивний лист Окрметодкабінетів» від 25.03.1926 р.* Бюлетень Наркомосвіти липень 1926 р.
- Показник із питань перепідготовки*. Бюлетень Наркомосвіти липень 1925 р. Липень.
- Порадник політосвітньої роботи*. Ч. 1. Збірка статей за редакцією М. Волобуєва. (1927). Харків. – III + 1 нечис.+267 с. Ціна 1 карб. 70 коп. с. 257.

REFERENCES

- Sukhomlynska, O. (2003). *Periodyzatsiia pedahohichnoi dumky v Ukraini: kroky do novoho vymiru* [Periodization of Pedagogical Thought in Ukraine: Steps to a New Dimension]. s. 44–66 (in Ukrainian)
- Deklaratsiia Narkomosvity USRR pro sotsialne vykhovannia ditei [Declaration of the People's Commissariat of Education of the USSR on Social Education of Children]. (1. 07. 1920). *Prolet. osvita* (Vinnytsia). 1921. No 1. S. 2–4 (in Ukrainian)
- Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [New Interpretative Dictionary of the Ukrainian Language]. (2007). Ukladachi: V.V. Yaremenko, O.M. Slipushko. Kyiv. Vy-vo.: «AKONIT». Т. 2. 926 s. (in Ukrainian)
- Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tt.* [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 vols]. (1970). AN URSSR. Instytut movoznavstva; za red. I.K. Bilodida. Kyiv.: Naukova dumka. Т. 8. 545 s. (in Ukrainian)
- Slovar ukrainskoi movy: v 4-kh tt.* [Dictionary of the Ukrainian Language: in 4 vols]. (1907). Za red. B. Hrinchenka. Kyiv. Т. 3. 2568 s. (in Ukrainian)
- Siropolko Stepan. *Istoriia osvity v Ukraini* [History of Education in Ukraine]. (2001). Kyiv: Nauk.dumka. 912 s. (in Ukrainian)
- Cherednychenko, V. (1921). *Dytiacha Khata. Poradnyk orhanizatsii y keruvannia ustanov dytiachoho vykhovannia. Chastyna I*. [Orphanage. Advisor to the organization and management of

childcare institutions. Part I]. Ozdobleniia provedeno po maliunkam I.D. Butniaka Tyrzh – 2500 prym. Vseukrainske Derzhavne Vydavnytstvo Kharkiv-Poltava. 70 s. (in Ukrainian)

Poradnyk po sotsialnomu vykhovanniui ditei. [Advisor on Social Education of Children]. Vyp. 1-8: Kharkiv. Vseukrainske Derzhavne vydavnytstvo. 1921–1928 rr. (in Ukrainian)

Do vsikh Hubnarosvity [To All Gubnarosvita]. Biuletен liutyi vid 24/4-25 r. Po zakup «Poradnyka» 55 s. (in Ukrainian)

«Poiasnennia do planu obladnannia trudshkil pidruchnykamy ta metodychnymy knyzhkamy 1926-1927 n.r.» [Explanations to the Plan of Equipment of working schools with textbooks and methodical books in 1926-1927]. Biuletен Narkomosvitym lypen 1926 r. (in Ukrainian)

«Pro stan narodnoi osvity na Korostenshchyni» [On the State of Public Education in Korosten region]. Biul. Narkomosvity. 1926. 1–15 hrudnia (No 12). S. 5–8. (in Ukrainian)

Biuletен Narkomosvity, lypen 1926 r. [Bulletin of the People's Commissariat of Education July 1926]. c. 45. (in Ukrainian).

«Instruktyvnyi lyst Okrmetodkabinetiv» vid 25.03.1926 r. [«Instruction Letter of Okrmethodokabinet» dated 25.03.1926]. Biuletен Narkomosvity lypen 1926 r. (in Ukrainian)

Pokaznyk iz pytan perepidhotovky [Indicator on Retraining]. Biuletен Narkomosvity, lypen 1925 r. Lypen. (in Ukrainian)

Poradnyk politosvitnoi roboty [Advisor for Political Education]. Ch. 1. Zbirka statei za redaktsiieiu M. Volobuieva. (1927). Kharkiv. – III + 1 nechys.+267 s. Tsina 1 karb. 70 kop. s. 257. (in Ukrainian)

“ADVISERS” IN THE IMPLEMENTATION OF THE SYSTEM OF SOCIAL EDUCATION IN THE 20s OF THE XX CENTURY IN UKRAINE

Maryna Bohomolova

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the
Department of Fundamental Disciplines.

Private Joint Stock Company

«Higher Education Institution Interregional

Academy of Personnel Management “Kherson Institute”,

Kherson, Ukraine

ORCID: 0000-0002-9960-9443,

e-mail: bogomolova-77777@ukr.net

Abstract. The article deals with the content, role, place and importance of the “Advisers in the implementation of the system of social education in the 20’s-30’s of the XX century in Ukraine. It was proved that these were printed editions (1921–1928), in which the issues of functioning of the educational branch were revealed, the content of education, specific changes to it were submitted. The “Advisers” outlined the legislative framework for the implementation of the concept of social education, as well as scientific and methodological recommendations on the pedagogical support of the educational process in all educational institutions of public education.

It was proved that the “Advisers” contributed to the reform of school education, the introduction of new principles, forms, methods and means of work, and also reflected socio-political, ideological events, facts, processes in Ukraine, which directly influenced the quality of educational reforms, giving national education peculiarities in the formation of identity, approaches to their own national self-determination. So, “Advisers” in the pedagogy at the beginning of the XX century were legal and scientific and methodological printed editions (manuals), which

contained instructions, recommendations, proposals, orders, methodological shirts from public education management bodies on the implementation of social education tasks in children's educational institutions of different levels and type.

Advisers had their origins, were different in time of publication, content, addressee.

The analysis of the “Advisers” on the issue of social education of children gives an opportunity to analyze the position of the People's Commissariat of Education on the implementation through the school programs the Soviet system of education and upbringing. In general, scientific studies have confirmed that the “Advisers on the social education of children” occupied a leading position in the organization of the educational process in schools and social service institutions.

Keywords: “Advisers on the social education of children”, social education, content of education, complex theme, scientific and methodological support, normative and legal bases.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2020 р